

Ἐξηκολούθει λοιπὸν ὁ γενναῖος νὰ παλαίῃ καθ' ὅ-
λων τῶν προσκομμάτων, καὶ ὅτε μετὰ δωδεκάωρον
δικολογικὴν ἑνασχόλησιν ἀπειρακροῦντο αἱ δυνάμεις
του, ἐξημβλύνετο ὁ οἶτρός του, ἐμικροπραγμόνει ἡ
εὐφυΐα του, ἐταπεινοῦτο ἡ φαντασία του, τότε ὀλίγων
συγμῶν ἀνάπτυσιν ἀπολαμβάνων, "Ἐλληνα ποιητὴν
ἀσπράξας καὶ ἐξερχόμενος εἰς μεμονωμένον ὕψος, ἡ-
τένιζεν ἀπειρον ὀρίζοντα, ἀλλ' ὀρίζοντα δοῦλον . . .
ἡ καρδιά του τότε διεμελλίζετο, ἡ εὐφυΐα του οὐριοδρο-
μοῖ, ἡ φαντασία του ἀνεπεργάζετο καὶ μὲ τρέμουσαν
ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν χειρὰ ἔτεινε τὴν χαλαρωθεῖσαν
ὑπὸ τῆς ἀνάγκης Μελοποιμένειον λύραν του καὶ
ἔψαλλε . . . ἔψαλλε . . . ἀλλὰ ἡ ἐπαύριον ἐνῆρχετο
καὶ ἡ ἐπαύριον κατέστρεψε τὰ ἔργα τῆς πρωτεράιας.
Ἰδοὺ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ μέγχι σήμερον ἀγὼν τοῦ ποιη-
τοῦ, ἀγὼν πνεύματος καὶ ὕλης, καθ' ὃν ὑπερενίκησεν
ἀγαθὴ τύχη τὸ πρῶτον.

Ἐταρτή τοῦ Ζημπελίου τραγωδία ἐστὶ ὁ Ῥήγας,
προφητεία, ἀποκάλυψις τῆς παλιγγενεσίας τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ ἔθνους· ὄνειρον τοῦ Ἑλλήνος μαθητοῦ ἐν Βολω-
νίᾳ ὃ ἐγγὺς ἦτο νὰ πραγματευθῇ συνεργεῖα καὶ τῶν
ἀκαμάτων μόχθων τοῦ Ἑταίρου ποιητοῦ. Εὐτυχὴς
αὐτός! ἡ κηδεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρόνοια ἐπέ-
τρεψεν εἰς τὸν *ὄνειροπολοῦντα*, νὰ συνεργασθῇ καὶ αὐ-
τὸς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν βεβιασμένων του. Ἐνῶ
αὐτὸς κρύφα συνεβόηθη τὴν ἐπανάστασιν ἀψηφῶν, καθὼς
καὶ μυρίοι ὅσοι ἐπανήσιοι, οὐχὶ μόνον τὴν εὐζωίαν του,
τὸ μέλλον του, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του ὁ Ῥή-
γας παριστάνετο εἰς *Βουκουρέστιον*, Ὀδησσὸν, καὶ
ἄλλου καὶ ἐνθουσίαζε τὴν νεολαίαν, τὴν τοσοῦτον ἀρει-
δῶς προσφέρουσαν τὸ αἷμα τῆς ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς
ἀνεξαρτησίας τῆς φίλης Ἑλλάδος.

Ἐνδεκα εἰσὶν αἱ ἐκδεδομέναι καὶ ἀνέκδοται τοῦ
Ζημπελίου τραγωδίαι, ἃς κατὰ χρονικὴν τάξιν κατα-
γράφω. 1. Τιμολέων, 2. Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολό-
γος, 3. Γεώργιος Καττιρώτης, 4. Ῥήγας Θεσσαλός,
5. Μάρκος Βότσαρης, 6. Ἰωάννης Καποδίστριας, 7.
Γεώργιος Καραϊσκάκης, 8. Χριστῖνα Ἀναγνωστοπού-
λου, 9. Διάκος, 10. Κόδρος, 11. Ὀδυσσεὺς Ἀν-
δρούσου· πρὸς ταῦτα παρέφρασε καὶ τὴν *Μήδεια*ν
τραγωδίαν Κάισαρος Δελλαβάλου, μετὰ προσθήκης
χοροῦ καὶ ἄλλων εἰς διάφορα μέρη νοημάτων.

Ὁ ἐξηκονταδιετής Ζημπέλιος ἐστὶ ὕψηλός τὸ ἀνά-
στημα· ἀφελὲς ἔχει τὸ βᾶδισμα· ἡ πολύμοχθος κεφα-
λή του παρασύρει εἰς τὴν σοβαρὰν κλίσιν τῆς καὶ τὸ
ἰσχνὸν σῶμά του· πρόσωπον ἐπίμηκες, μέτωπον πλα-
τὺ ἐστεμμένον ὑπὸ συντημημένης λευκῆς καὶ ἀραιᾶς
κόμης· οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ του εἰσὶ γαλανοί, περι-
λάμπονται δὲ συνεχῶς ὑπὸ ἐνθουσιώδους τινὸς ζωηρό-
τητος, ἥτις πολλὰκις εἰς εὐμενῇ γλυκύτητα περιστέλ-
λεται· ἀλλ' ὁ γαλήνιος ἐκεῖνος οὐρανός, ὅτε τὸ δαιμό-
νιον ἀναπεταννῇ τὰς πτέρυγας του, θολοῦται καὶ μετ'
ὀλίγων ἀστράπτει· ἡ τρικυμία διαδίδεται ἐφ' ὅλου τοῦ
ἀνώγωνος λευκοῦ προσώπου τοῦ γέροντος αἰδοῦ, ἕως
ὅτου νεφέλαι διαθλῶνται, καὶ τὸν κοπετὸν διαδέχεται
ὁ ὁμῆρος . . . ὁμῆρος δακρύων. Ἰὺς εἶδεν ἐνθουσι-
ῶντα τὸν Ζημπέλιον, καὶ δὲν ἐνθουσιάζθη;

Ὁ Ζημπέλιος ἠδυνήθη νὰ συνδυάσῃ τὴν φανταστι-
κὴν, τὴν ὅπως δῆποτε εἰδικὴν ζωὴν τοῦ ποιητοῦ
μετὰ τῆς τοῦ κοινωνικοῦ ἀτόμου καὶ τῆς τοῦ ὑπάλλῃ-

λου. Συνδυασμός εὐτυχῆς, ἀναδεικνύων πρὸς ἅπαντας
ἀγαπητὸν τὸν Ζημπέλιον. Τοῦ ἀνδρὸς τὸ παρελθόν,
τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐστὶ ἡ Ἑλλάς! αὐτὴ τὸ ὄνει-
ρον τῆς νηπιότητός του, αὐτὴ ἡ ἐρεμιάς τῆς νεότητός
του, αὐτὴ ἡ ἀπόδελψις τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας του, ἡ ἐλ-
πίς τῶν γηρατειῶν του, ἡ βακτηρία αὐτῶν. Θέλεις
νὰ γίνῃς προσφιλὴς τῷ γέροντι, ἀνάφερε αὐτῷ πε-
ρὶ Ἑλλάδος. Τὸ σπουδαστήριον τοῦ γέροντος ἐπο-
ποιοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐστὶ μουσεῖον αὐ-
τῆς, ἀποθήκη ἐνδόξων, ἱερῶν λειψάνων τοῦ ἀγῶνός
μας. Ἐνθεν καθεῖθεν ἐπιστολαὶ Μάρκου Βοτσαρίου,
Κολοκοτρώνη καὶ ἄλλων ῥάχῃ ἐνδυμάτων ὀπλαρχηγῶν
ὄπλα αὐτῶν, τρίχες τῶν πολυτίμων ἐκείνων κεφα-
λῶν, ὄνυχες χειρὸς ἀπελευθερωσάσης τὴν Ἑλλάδα.

Οἰκιακῶς, μικροσκοπούμενος ὁ Ζημπέλιος ἐστὶ ὁ
αὐτός, γενναῖος, ἐλευθέριος, ἄκακος· καὶ ἐὰν ἐνίοτε
ἀναφκίνωνται εἰς αὐτὸν ὄρμαι δραστηρίου χαρακτήρος,
κολάζονται τοσοῦτον γενναίως ὑπὸ τῆς ὀρμεμύτου ἐ-
κείνης ἀγαθῆς ἀνταποδόσεως, ὥστε ἄκων τις ἀγαπᾷ
τὸν Ζημπέλιον, νὰ ἰδῇ πρὸ πάντων ὅταν περιβλέπῃ τὴν
Ἑλληνικὴν νεότητα . . . καὶ πῶς νὰ μὴ τὸν ἀγαπᾷ;
Ἀλλὰ τῶρα ἴσως, ζῶντος αὐτοῦ, ζώντων τῶν πλειο-
τέρων παρ' αὐτοῦ διαδραματισθέντων προσώπων, συγ-
χρόνου ὄντος τοῦ πραγματευθέντος παρὰ τοῦ δραμα-
τουργοῦ θέματος, ἴσως δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν ἐκτιμή-
σωμεν ἀρκούντως· ἀλλ' ὅταν μετὰ παρέλευσιν αἰῶνος,
ἀνατρέξουν οἱ ἀπόγονοι εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς
παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀναλογισθῶσιν αἱ
δυσχέρειαι, ἃς ἔπρεπε νὰ ὑπερικήσῃ τὸ δαιμόνιον τοῦ-
το, διανοούμενοι τὴν ἑλλειψιν γλώττης, στίχου, θεά-
τρου, ἀμίλλης, θάρρους, πρὸς δὲ ταῦτα ἰσοσταθμοῦντες
τὰ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἃ τῷ ἐπέβλεπεν ἡ ἀνάγκη, θά
ἐκτιμήσουν τότε τὸν Ζημπέλιον οἷος ἐστὶ, καὶ ἐὰν Αἰ-
σχύλον δὲν τὸν ἀνακηρύξουν, Θέσπιν βεβαίως τοῦ
νεωτέρου, Ἑλληνικοῦ θεάτρου, παραλληλισμόν, ὃν με-
τριοφρόνως προσέλαβεν ὁ ἴδιος, οὐδαμῶς ἐπαιρόμενος.
Θέσπιν ταπεινόν. Θέσπιν θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς τοιοῦ-
τος εἰργάσθη ὑπὲρ ἐνὸς διαδόχου, ὃν καθορᾷ εἰς τὸ
μέλλον. Καὶ ἐὰν τις τῷ ὄντι μελετήσῃ μετὰ σπουδῆς
τὰ ἅπαντα τοῦ Ζημπελίου θέλει ἀνακαλύψει εἰς ἕκα-
στον στίχον, οὕτως εἰπεῖν τὸ εὐγενὲς τοῦτο ἔργον,
ἔργον αὐταπαρνήσεως, ἔργον ἀναδεικνύον ἔτι μεγα-
λότερον τὸν πολὺν ποιητὴν.

M. Π. Β.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΔΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς διώκησε τὰς Ἀθήνας ἐπὶ δε-
καετίαν· διωχθεὶς δ' ἐπὶ τινος πολιτικῆς στάσεως κα-
τέφυγεν εἰς Αἴγυπτον παρὰ Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέ-
την πρῶτον Βασιλέα τῆς δυναστείας τῶν Λαγιδῶν·
ὁ πολυμαθὴς καὶ φιλόσοφος οὗτος ἀνὴρ ἦν εὐγλωττος
καὶ ἐπαγωγός, τὰ δὲ πολυπληθῆ καὶ ποικίλα αὐτοῦ
συγγράμματα ἔχαιρον φήμην μεγίστην. Ἐκεῖ πορευθεὶς
συνεδούλευσε τὸν Πτολεμαῖον νὰ συγκροτήσῃ βιβλιοθή-
κην τῶν συγγραφέων τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀ-
ναδίσκησῃ ἅπαντα τὰ συγγράμματα τὰ περὶ κυβερνή-

σεως τῶν ἐθνῶν πραγματευόμενα, ἐν αἷς ἤθελεν εὖρει συμβουλὰς πολυτίμους ἃς εὐδεῖς τῶν φίλων αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ τῷ δώσῃ. Δεχθέντος δὲ τοῦ Πτολεμαίου τὴν συμβουλὴν ὁ Δημήτριος συνήθροισε βιβλους πολιτικὰς καὶ παρεκίνησε βραδύτερον τὸν βασιλεῖα, ἵνα, μιμηθεὶς τὸν Πεισίστρατον καὶ τὸν Ἀριστοτέλην, συναθροίσῃ τὰς ποικίλας τῶν ποιητῶν βιβλους, τὰς τῆς φιλοσοφίας καὶ ἱστορίας ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἵνα χορηγήσῃ τοῖς σοφοῖς τὰ πρὸς μελέτην, παραβολὴν τῶν διαφόρων γνώσεων καὶ τὴν τελειοποίησιν τῶν ἐπιστημῶν μέσα. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ἀναδεχθεὶς τὸ ἔργον τοῦτο, ἤρχισε νὰ συλλέγῃ τὰς βιβλους ὅλων τῶν ἐθνῶν, Αἰγυπτίων, Ἰουδαίων, Αἰθιοπῶν, Χαλδαίων, Περσῶν, Ἰνδῶν καὶ Ἑλλήνων. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημητρίου, ἡ βιβλιοθήκη περιέχουσα, κατὰ τὸν Εὐσέβειον, 400,000 τόμους, ἐτέθη ἐν τῷ Μουσείῳ.

Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, διαδεχόμενος τὸν Σωτήρα, καὶ φίλος τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἠψήσθη τὴν παρὰ τοῦ πατρὸς συστηθεῖσαν βιβλιοθήκην, ἣν ἐπλούτισεν τὸ πλῆθος τῶν διακεκριμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σοφῶν, τῶν ζώντων παρ' αὐτῷ, διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν. Ὁ ποιητὴς Καλλιμάχος συνέθεσεν ὕμνους· ὁ ἱερεὺς Μανέθων συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου, ἥς πολὺτιμος τινα τεμάχια περιεσώθησαν μόνον ἡμῖν. Ὁ Φιλάδελφος προσετίησεν τῆς βιβλιοθήκης τὸν Ζηνόδοτον, σπουδαστὰν μετ' αὐτοῦ τῆς ποιητικῆς καὶ γραμματικῆς ὑπὸ τῷ Φιλητᾷ, καὶ ἠγόρασε παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὰς πλουσίας τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου βιβλιοθήκας.

Τὸν Φιλάδελφον διεδέχθη Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ὅστις οὐχ ἤττον τῶν προκατόχων αὐτοῦ πεπαιδευμένος καὶ περὶ πολλοῦ ποιοῦμενος τὴν αὔξησιν τῆς συλλογῆς αὐτῶν, ἐπέστρεψεν διευθυντὴν τῆς βιβλιοθήκης τὸν Ἐρατοσθένην, σοφὸν διὰ τὸν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ γεωγραφίᾳ, καὶ οὐτινος ὁ διάδοχος Ἀπολλώνιος συνέθεσε τὸ ἔπος τοῦς Ἀργοναύτας. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας Πτολεμαίου τοῦ Ἐπιφανοῦς διευθυντῆς αὐτῆς ὑπῆρχεν ὁ ποιητὴς Ἀριστάνωμος, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποῦ Εὐμένης ὁ Α΄, βασιλεὺς τοῦ Περγᾶμου, ἰδρύσας ἐν τῇ πρωτεύουσά αὐτοῦ βιβλιοθήκην, τὴν βραδύτερον ἀντίζηλον πρὸς τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας καταστάσαν. Ὁ Ἀριστάνωμος ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ πρὸς τὸν Εὐμμένην ἀλλὰ Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς φοβούμενος τὴν ὑπ' αὐτοῦ αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐχθροῦ του, ἐξόρισεν αὐτὸν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰς φυλακάς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνεκαλύφθη ἐν Περγᾷ ἡ διεσπάρη.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Πτολεμαίου τοῦ Φύσκωνος ἐδημιουργήθη ἄλλη βιβλιοθήκη ἡ τοῦ Σεραπείου ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀπῆλθε ἐκ πάντων τῶν εἰς Αἴγυπτον προσερχομένων τὰς βιβλους αὐτῶν πρὸς ἀντιγραφὴν. ἀλλ' ἐφύλαττε τὰ πρωτότυπα ἀνταλλάσσων αὐτὰ διὰ τῶν ἀντιγράφων. Ἐξήγησε δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὰ ἔργα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους ὑποσχόμενος τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν, καὶ δώσας δεκαπέντε τάλαντα πρὸς διατήρησιν τῆς ὑποσχέσεώς του. Ἀλλ' οὐχ ἤττον ἐκράτησε τὰ πολυτίμα ταῦτα χειρόγραφα παραιτήσας ἀδιαφόρως τὸ ἐνέχυρον. Ἀπετέλεσε δὲ βαθυμῆδον καὶ κατ' ὀλίγον διὰ τοῦ ὄχι ἐντίμου τοῦτου μέσου συλλογὴν πολυἀριθμὸν. Ἐβούλησε παίγνια καὶ ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τῶν Μουσῶν, καὶ ὁ πεσέθη ἀνταμοιβὰς ὑπερόγκους εἰς τοὺς συγγραφεῖς οἵτινες ἤθελον κοσμήσει διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν τὴν βιβλιοθήκην. Ἀνηγόρευσε δὲ βιβλιοθηκάριον αὐτῆς ἄνδρα ἀξιώτατον τὸν γραμματικὸν Ἀριστοφάνην.

Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν ἐνεργοῦντες ἐπιμελῶς ὑπὲρ τῆς αὐξήσεως καὶ προόδου τῶν δύο τού-

των τῆς πρωτεύουσας βιβλιοθηκῶν. Ἡ δὲ πλὴθὺς, τῶν εἰς Ἀλεξανδρείαν ἑλκουμένων παντοειδῶν σοφῶν συνέτεινε τὰ μάλιστα εἰς τὸν διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τέλος δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Κλεοπάτρας αἱ δύο αὗται συλλογαὶ ἤριθμον 700,000 τόμους.

Γνωρίζουσιν εἰ ἀναγνώσται ὅτι ὁ Καῖσαρ, καταδιώκων τὸν Πομπήιον, ἐφθασεν εἰς Ἀλεξανδρείαν, καὶ ὅτι, γοητευθεὶς ὑπὸ τῶν θαληγέτρων τῆς ὥραιας καὶ πονηρᾶς Κλεοπάτρας, ὑπερασπίσθη αὐτὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Πτολεμαίου ιβ'. διαφιλονεικούντος αὐτῇ τὸν θρόνον. Προσδελθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν ὁ Καῖσαρ ἀπεσῦρθη ἐν τῷ Μουσείῳ, καὶ κατῴρωσε νὰ πυρπολήσῃ τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον· ἀλλ' ὁ ἄνεμος ὥθησε τὰς φλόγας μέχρι τῶν οἰκοδομῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μουσείου, ὅπερ ἐπυρπολήθη, καὶ ἐν ᾧ ἠφανίσθησαν, κατὰ τὸν Ὀρόσιον, 400,000 τόμοι. Συγγραφεῖς δὲ τινες διατείνονται ὅτι ἡ τοῦ Σεραπείου βιβλιοθήκη ἐπυρπολήθη ὁμοίως· ἔτεροι ὅτι ἐσώθη· εἶναι ὅμως πιθανώτερον ὅτι καὶ αὕτη συγκατεστράφη μετὰ τῆς τοῦ Μουσείου.

Τοιαύτῃ ἡ καταστροφὴ τῆς διαδοῆτος τῆς Ἀλεξανδρείας βιβλιοθήκης.

Καὶ ὅμως οὐχ ἤττον ἐσώθησαν βιβλία τινά. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἀντώνιος ἐδωρήσατο τῇ Κλεοπάτρᾳ τοὺς 200,000 τόμους τοὺς συνιστάσας τὴν τῆς Περγᾶμου βιβλιοθήκην, καὶ νέα πάλιν συλλογὴ ἐγένετο ἐν Σεραπίῳ. Οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες διεκνήρυχθησαν προστάται αὐτῆς. Ὁ δὲ Κλαύδιος διέταξε νὰ τεθῇ ἐν αὐτῇ τὸ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἑτρούσκων καὶ τῶν Καρχηδονιάς ἑλληνιστῇ συγγραμμάτιόν του. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπληρώθη ἐπὶ τοῦ Δομητιανοῦ· διότι ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐπέμψεν γραφεῖς πρὸς ἀντιγραφὴν τῶν ἐλλειπόντων βιβλίων ἐκ πολλῶν βιβλιοθηκῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πυρποληθεισῶν.

Ἐν ἔτει 390 οἱ ἐθνικοὶ ἐκαλλιέργουν ἡρώχως τὰ γράμματα ἐν τῷ Σεραπίῳ ὅτε Θεόφιλος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ τὴν εἰδωλολατρείαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπέτυχεν νὰ λάβῃ διάταγμα Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐπιτρέπον αὐτῷ νὰ καταστρέψῃ ἅπαντας τοὺς ναοὺς, καὶ τοῦ ὁποῦ ἐπεχείρησεν ὁ Θεόφιλος ἀμέσως τὴν ἐκτέλεσιν. Οἱ ἐθνικοὶ ἀγανακτῆσαντες ἀπεσῦρθησαν ἐν Σεραπίῳ, ἐνθα γενναίως ὑπερασπίσθησαν ἑαυτούς. Ὁ δὲ Θεόφιλος, ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων βοηθούμενος ἐβίωσε τοὺς ἐθνικοὺς ἐν τῷ καταφυγίῳ αὐτῶν ἐνθα φιλόσοφοι καὶ γραμματικοὶ ἄνδρες ἔλαβον τὰ ὅπλα, ἀναγκασθέντες νὰ σώσωσιν ἑαυτούς. Ἡ κατὰ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας νίκη αὕτη τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξεν ὁλοθρία εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Σεραπείου, αἱ βιβλοὶ τῆς ὁποίας κατεσπλήθησαν καὶ ἠφανίσθησαν, αὐτὸ δὲ τὸ Σεραπεῖον κατεστράφη. Ὁ Ὀρόσιος (βιβλ. 5.), ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἐν ἔτει 410 δὲν εὗρε πλέον βιβλιοθήκην.

Ἡ σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξηκολούθησε νὰ ἀκμάζῃ· ἀλλ' ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει ὅτι νέα συνεκροτήθη πάλιν βιβλιοθήκη. Καὶ φαίνεται τῷ ὅτι οὐκ ὀλίγον πιθανὸν ὅτι ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἀλεξανδρείᾳ συνεκροτήθη πάλιν συλλογὴ βιβλίων τῶν ἐθνικῶν, ἅτινα μόλις διεσπλήθησαν. Τὰ ἀποκεκρυγμένα βιβλία δὲν συνηθροίσθησαν καὶ ἦν ἐποχὴν ὁ Ἰουστινιανὸς, ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Δεκίου, ἐκλείπει τὰς ἐθνικὰς τῶν Ἀθηνῶν σχολάς.

Ἰσως συνηθροίσθησαν βιβλοὶ τινες θεολογικαὶ καὶ τῶν περὶ τὰς δοξασίας ἐρίδων, ἔργων τῶν χριστιανῶν συγγραφέων τῆς τελευταίας σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἐν ἔτει 640 ἡ Ἀλεξανδρεία ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων μετὰ ἐνιαύσιον περίπου πολιτείαν. Ὁ Ἀρμένιος Ἀβουλφαράγιος, χριστιανὸς ἱστορικὸς τοῦ δεκάτου τρί-

του αἰῶνος, διηγείται (ιστορ. δυν., βιβλ. 6'). ὅτι Ἀλεξανδρινός τις γραμματικός, Ἰωάννης Φιλόπονος, ἐζήτησε νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ ἄραβος στρατηγοῦ Ἀμρου, ἵνα σώσῃ τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας βιβλιοθήκην, ὅτι ὁ Ἀμρου ἦν ἐτοιμος νὰ εἰσακούσῃ τὸν γραμματικόν, ἀλλ' ὅτι ἡ δεισιδαιμονικὴ αὐτοῦ αὐστηρότης τὸν ἐδίωκε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν καλὴν Ὀμάρ περὶ τοῦ πράκτερός. Ὁ δὲ Ὀμάρ ἀπεκρίθη « Ἐὰν τὰ χειρόγραφα τῶν ἐλλήνων συμφωνῶσι μὲ τὸ Κοράνιον, εἶναι ἀνωφελὲς καὶ πάντῃ περιττὸν νὰ διατηρηθῶσι ἐὰν δὲ διαφωτισθῶσι πρὸς αὐτὸ, ὡς ἐπικίνδυνα, πρέπει νὰ καῶσιν. » Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐξετελέσθη μετὰ τυφλῆς ὑποταγῆς, οἱ δὲ τόμοι διεμοιράσθησαν, λέγει ὁ ἱστορικός, εἰς τὰ 4,000 λουτρά τῆς πόλεως ἅτινα ἐθερμάνθησαν ἐπὶ ἐξ μῆνας δι' αὐτῶν τοσούτον ἀπίστευτον ἦτο τὸ πλῆθος αὐτῶν! Ἀλλ' ὁ Ἀβουλφαράγος ἐγράψεν ἑκατὸν μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἐτη. Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, οἱ διηγήθεντες τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ πατριάρχης Εὐτύχιος, παραδείγματος χάριν, δὲν ἀναφέρουσι ποσῶς περὶ τῆς νομιζομένης ταύτης τῆς βιβλιοθήκης καταστροφῆς. Ἡ σιωπὴ τοῦ συγγραφέως τούτου, ἡ μαρτυρία τοῦ Ὀρωπίου κατέπεισαν τὸν Τίβωνα, τὸν Anso de Villoisson, τὸν Ἐϋνιον, τὸν Κάρρολον Ρεϊνάρδον νὰ ἀποδοκιμάσωσι τὴν γνώμην τοῦ Ἀβουλφαράγου.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι μυριάδες τινὲς τόμων ἤρκεσαν νὰ θερμάνωσιν ἐπὶ ἐξ μῆνας τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ 4,000 λουτρῶν πόλεως ὡς ἡ Ἀλεξανδρεία. Ἐπειτα, λέγει ὁ Γίβων, ἡ τοῦ Ὀμάρ διαταγὴ ἀντιβαίνει εἰς τὰς κοινοτέρας καὶ μᾶλλον ὀρθοδόξους ἀρχὰς τῶν ἠθικολόγων μωαμεθανῶν, αἵτινες διατάσσουσιν σαφέστατα ὅτι δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ πυρποληθῶσι τα θρησκευτικὰ βιβλία τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν, τὰ ἀποκτώμενα διὰ τοῦ πολέμου. Ἐν τέλει δὲ, ἡ τῆς βιβλιοθήκης πυρπόλησις κατὰ τὸ 390, ἡ ἔλληψις πάσης ἱστορικῆς μαρτυρίας περὶ τῆς ἀνανεώσεως αὐτῆς, τὴν ὁποίαν τὰ συμβάντα καὶ οἱ χαρακτῆρες τῆς ἐποχῆς καθιστῶσιν ἀπίθανον, τὸ ὑπερβολικὸν τῆς διηγήσεως τοῦ Ἀβουλφαράγου, ἅπαντα ταῦτα ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ συγκαταριθμῶμεν τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, τῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὀμάρ πυρπολήσεως τῆς βιβλιοθήκης, μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν πλάνων.

Α. Ι.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ,

Ἡ

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΑΥΤΟΥ.

Ἡ Μορφή ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων λαμβάνει, ὡς ἐκ τῶν ἔξεων τῆς ζωῆς, τοῦ εἶδους τὴν ἀνατροφῆς, τῆς διευθύνσεως τῶν διανοημάτων, τῆς χρήσεως τῶν δυνάμεων, τῆς φύσεως τῶν παθῶν, τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ τῶν ποικίλων κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων εἰς ἃς ὑπόκεινται, λαμβάνει λέγομεν, μεταβολὰς τινάς, αἵτινες ἀλλοιοῦσιν αὐτὴν ὁλοσχερῶς σχεδὸν, ἐγχαράττουσι τέλος ἐπ' αὐτῆς τύπον νέον ὑφ' ὃν μεταβαίνει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Οἱ μεγάλοι τεχνῖται, οἱ μεγάλοι στρατηγοί, οἱ μεγάλοι ἡγεμόνες, πάντων δὲ μάλιστα οἱ δι' ὅλων τῶν τῆς τύχης δοκιμασιῶν διελθόντες δικαιοῦσιν ἀποχωρῶντως τὴν παραήρησιν ταύτην. Ἐκάστη τοῦ βίου αὐτῶν ἐποχὴ θέτει ἰδίαν τινα σφραγίδα

Φυλλάδιον 61. Τόμ. Γ'.

δὲ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας των, τῆς οἰοῦναι βίβλου καθισταμένης τῆς παρούσης αὐτῶν καταστάσεως. Τῆς ἀληθοῦς ταύτης παρατηρήσεως εὗρον νέον παράδειγμα εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ποικιλίας τοῦ Ναπολέοντος μεταμορφώσεις, ὅστις ἐγένετο πρὸς ἐμὲ ἀντικείμενον ἐνδελεχοῦς προσοχῆς καὶ μελέτης ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανίσεως μέχρι τῆς εἰς Ἀγίαν Ἐλένην ἀναχωρήσεως αὐτοῦ. (1)

Εἶδον τὸν Ναπολέοντα κατὰ πρῶτον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κεραμαικοῦ, ἐρίππον, ἀσχημον, ἄχαριν, κακῶς ἱππεύοντα, καὶ ἐν γένει μὴ ἔχοντα παντάπασιν τὸ στρατιωτικὸν καλούμενον ἦθος. Ἦν ὠχρὸς, ἰσχνὸς, καὶ εἶχε κοίλας τὰς παρειάς· ἡ πεπαλασμένη αὐτοῦ κόμη καὶ πίπτουσα ἐν εἰδῇ ὡ τῶν κυνῶν (2) ἐκατέρωθεν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἀπαίσιον καθίστανε τὴν μορφήν του. Ἐφαίνετο σεβαρὸς, κατηφής, καὶ ὀλίγον εὐχαριστημένος ἐκ τῆς τύχης· τὸ δὲ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἦθος δὲν ἔφερεν εἰς τὸν τύπον τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς εἰμαρμένης αὐτοῦ. Οὐδεὶς βλέπων αὐτὸν ἤθελεν εἰπῆ, « Ἰδοὺ μέγαφ' ἀνὴρ. » Ὁ μέγας ἀνὴρ διέμενε κεκρυμμένος ἐφ' ὅσον κατεδικάσθη νὰ διαμείνῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διευθυντηρίου, καὶ περιωρίζετο εἰς τὴν ταπεινὴν ὑπηρεσίαν τῆς διοικήσεως τῆς δεκάτης ἐβδόμης στρατιωτικῆς μοίρας. Δὲν ἀνεδείχθη τῆς ἐμῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν Ἀλπεων, δεικνύων εἰς τὸν στρατὸν τὰς πεδιάδας τῆς εὐρόρου Ἰταλίας. Κατὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην στιγμὴν ἀνεβάνη εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥστε πνεῦμα δύναμιν ἀκαταμάχητον περιβεβλημένον.

Ἐπιστρέψαντος ἐκ τῆς Ἰταλίας, εἴτε διότι αἱ ὥραι τῆς γαλήνης καθ' ἃς ἐσπούδασα τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ, εἴτε διότι ὁ πέπλος μεθ' οὗ περιεκάλυπτεν ἑαυτὸν ἵνα μὴ διεγείρῃ ὑποψίας ἐξουσίας καταχρονίου ἐξήλειψαν τὸν ἐν Ἰταλίᾳ μέγαν τῆς ψυχῆς του τύπον, δὲν εὗρον ἐν τῇ μορφῇ τοῦ ἀναπαυμένου Ναπολέοντος τὸν ἐν Μοντενόττῃ, ἢ τὸν ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς Ἀρκόλης, ἢ τὸν ἐπὶ τοῦ ὁροπέδιου Ρίβολι χαρακτῆρα αὐτοῦ, ἐνθα ἐφαίνετο εἰς πάντας τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἰς πᾶσαν φαντασίαν, μεγαλῆτερος τῆς φύσεως αὐτῆς. Ἀντὶ νὰ γηράσῃ πρόωρα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἐφαίνετο ἀνανεωθεὶς, ἐπὶ δὲ τῆς μορφῆς αὐτοῦ τῆς ζωηροτέρας καὶ ἡττον ὠχρᾶς ἐδασίλευεν ἦθος τι, αὐταρκειᾶς καὶ γαλήνης ἔμπλεων. Οἱ Λακωνικοὶ καὶ πολῦτιμοι αὐτοῦ λόγοι ὑπέκρυπτον μὲν ἐννοίας πολλὰς, δὲν ὁμοιάζον ὅμως ἐτι χρησμούς.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας παρρευρισκόμεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Λουξεμβούργου κατὰ τὴν τελετὴν τῆς παρουσίας τῶν σημασιῶν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ἐπευρημιῶν ἐξ ὧν ἀντήχουν ἡ τοῦ Λουξεμβούργου αὐλὴ καὶ πᾶσαι αἱ πύλαι καὶ οἱ διάδρομοι αὐτῆς, ὁ Ναπολεὼν, ὑψύχων, ἀστράπτοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἤρεμον τὴν φυσιογνωμίαν ἔχων, ἐπανελάβε τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἡρωικὴν ἐκείνην τῆς μορφῆς αὐτοῦ ἑκφράσιν· ἀλλ' ὁ αὐτὸς στρατηγὸς περιβαλόμενος βασιλικὴν θεραπείαν ἐν Μεδιολάνῳ, καὶ προσιμιάσας ἑαυτῷ τὸν τίτλον αὐτοκράτορος, δὲν ἀπέδειξεν οὐδὲν ἴχνος ὑπερρηφνίας πληγωθείσης διὰ τὴν ὑποταγὴν ἣν ἐβλεπεν ἑαυτὸν ὑπὸ χρεων νὰ τηρῇ πρὸς τὰ μέλη τοῦ διευθυντηρίου. οὐδὲν

(1) Αἱ περὶ τοῦ Ναπολέοντος αὐτὰι σελίδες ἐγράφησαν ὑφ' ἐνὸς τῶν ζώντων Γάλλων συγγραφέων, κύτινος ἡ εὐφυΐα καὶ τὸ ὕψος τιμώνται τὰ μέγιστα ἐν Γαλλίᾳ, τοῦ Κ. Ρ. Ε. Tissot, μέλους τῆς ἀκαδημίας καὶ Καθηγητοῦ τοῦ γυμνασίου τῆς Γαλλίας.

(2) Ἐκφρατὶς τῆς ἐποχῆς.